

Kommentarer och förslag angående samråd om Översiktsplan för Ödeshög

Som vi har uppfattat det är översiktsplanen är ett av de viktigaste styrdokumentet i kommunen och den dessutom ska gälla 10 år framåt. Översiktsplanen får därför inte bli otidsenlig redan efter ett par år, utan ska bära en vision, ha en riktning som räcker ända fram till 2030. Och hur ser världen ut då? Samhälle, nationer, företag, organisationer och enskilda kommer under den här planperioden högst sannolikt att behöva göra kraftiga omställningar och anta nya värderingar. Visioner som syftar till att möta dessa förändringar kommer att vara ett viktigt och verksamt redskap. Och visionerna måste ha vida perspektiv.

Därför är det glädjande att det framlagda förslaget till en del blickar framåt mot en situation med ändrat klimat och dess följder. Vi skulle dock önskat att den politiska styrningen i kommunen lagt en vidare och mer framåtsyftande vision som grund för arbetet med översiktsplanen.

Det framlagda förslaget till översiktsplan innebär uppenbarligen en avsevärd förbättring jämfört med den hittills gällande översiktsplanen. Förslaget är imponerande väl genomarbetat och beaktar de mest skiftande infallsvinklar. Särskilt bra är den process som ligger till grund för arbetet med den nya översiktsplanen, där synpunkter från medborgare, organisationer, företag, politiskt förtroendevalda, kommunförvaltningens tjänstemän och kommunens anställda tas i beaktande.

Det framlagda förslaget anser vi vara mycket bra, men vi har ändå några synpunkter.

Det finns på flera ställen uttryck för bra intentioner. Om dessa stannar i översiktsplanen och inte får konkret betydelse för samhällsutvecklingen eller de politiska besluten, är de inte så mycket värda. Vi menar, att det är viktigt sådana fraser får en framskjuten roll. Vi ger exempel på detta i det följande.
(Ändringsförslag anges i kursiv text.)

I kapitel 1.0 Ödeshög i ett större sammanhang – Ödeshögs identitet framhålls att

medborgardialogen visat att kommunens befolkning beskriver Ödeshögs identitet som:

- Naturskön – Omberg, Vättern, Omväxlande
- Kulturrek – Historiska kulturmiljöer, Kulturevenemang,
- Starkt nätverkssamhälle – Närhet. Småskaligt, Liten, Engagemang

En stor tillgång som kommunen har är det starka nätverkssamhället. Småskaligheten, ett rikt föreningsliv och en närhet skapar relationer och nätverk som av många uppfattas som positiv. Det finns en lokal stolthet och ett starkt engagemang i alla delar av kommunen.

Det är viktigt att dessa karaktärsdrag inte bara lyfts fram i översiktsplanens text, utan att de också genomsyrar ledningen av kommunen och de beslut som fattas.

I kapitel 1.1 Övergripande vision menar vi att underrubriken **Vi är en stolt, naturnära och dynamisk tillväxtkommun** antyder viss slutenhet. Vi ifrågasätter också att »tillväxt« ska höra till visionen i översiktsplanen. Begreppet hör till en gången tid. Vi anser därför att underrubriken bör vara ***Vi är en stolt, öppen, naturnära och dynamisk kommun med fokus på hållbarhet, jämställdhet och jämlikhet.*** Den efterföljande texten behöver då justeras:

Ödeshögs kommun kännetecknas av det småskaliga nätverkssamhället. *Vi är stolta över det vi har och värnar de natursköna och kulturrerika omgivningarna men ser också möjligheterna med dem.* Vi är dynamiska genom att vi agerar och förändrar oss när och där vi behöver. *Vi hänger med i utvecklingen och vi engagerar oss.* Vi syns. *Vi tar hand om varandra och är öppna för nya kulturer och inslag i samhället.*

Med särskilt fokus på att: [Det är onödigt att ange något som ett särskilt fokus.]

- Vi är en mindre pendlarkommun där vi ser fördelarna med att hela kommunen är landsbygd (SCB:s definition). Vi klarar av att utveckla samhällsservicen med ett litet befolkningsunderlag som är utspritt i kommunen.
- *Vi samverkar* (kommuner, myndigheter, näringsliv, människor).
- *Vi skapar* kreativa, toleranta/inkluderande och tillåtande miljöer. Handlar både om fysiska miljöer men också sociala sammanhang.
- *Vi arbetar ständigt för att göra Ödeshög till en hållbar, jämställd och jämlik kommun.*

Underrubriken **Vi har en hållbar och positiv samhällsutveckling och tar höjd för 6 000 invånare** är bättre än man kanske kunde tro. Att »ta höjd för 6 000 invånare« är inte detsamma som att planera med 6 000 invånare som mål. Om kommunen skulle växa i invånarantal får vi hoppas att det beror på att människor vill flytta hit och bo kvar här och inte för att de lockas hit genom olika erbjudanden. Genom att odla de karaktärsdrag som lyfts fram (med våra justeringar) ovan, kan det mycket väl bli så, att kommunen växer tack vare sin egen inneboende styrka. Den följande texten i översiktsplanen är således bra, men bör justeras något.

I Ödeshög börjar utvecklingen med utgångspunkt i det vi har, här och nu. Den regionala och lokala identiteten är våra styrkor som ska värnas. Kommunen har resurser, kapacitet och markberedskap för att välkomna fler boende och verksamheter. För vissa strategiska lokaliserings-, mark- och vattenfrågor tar översiktsplanen utblick för 8 000 invånare. Med särskilt fokus på att:

- Bygga fler och attraktiva bostäder *för olika typer av behov, även enkla bostäder.*
- *Ha beredskap för och möjliggöra etablering av nya arbetsplatser.*
- Utveckla en hållbar besöksnäring ~~som skapar arbetstillfällen~~.
- Främjar lokal kultur och lokala produkter.
- Öka tillgången till bredband.
- Satsa på infrastruktur- och offentliga lokaler *i både tätorter och landsbygder.*
- Energieffektivisera, plus-kommun för klimatet.
- Värna den biologiska mångfalden och de ekosystem vi har *och är beroende av.*
- *Arbeta för ett hållbart resande.* Vi behöver bilen men måste öka andelen som reser med kollektivtrafik och cykel.

I kapitel 1.2 **En kommun för alla** under rubriken **Jämställdhet** talas om kvinnor, män, pojkar och flickor. I det stora hela ställer vi oss bakom texten, men anser att även andra könsidentiteter (dvs. både manlig och kvinnlig, mittemellan – s k intergender – eller varken manlig eller kvinnlig) ska räknas med i jämställdheten. Detta kan vi inte ändra i skrivningen från regeringen eller Jämställdhetsmyndigheten, men vi kan lägga till den i vår egen skrivning. Det kan vara välmotiverat i vår kommun, som räknas som en av Sveriges hbtq-tätaste kommuner.

... När beslut om markanvändning, bebyggelse och transporter fattas, finns möjligheterna att skapa ett mer jämställt samhälle.

En jämställd samhällsplanering behöver utgå från representation (vilka som är med och har formellt och informellt inflytande), resurser (vilka som äger och använder) och realia som handlar om de normer, värderingar och utgångspunkter som styr och dominerar processen.

Viljeinriktning

- I Ödeshögs kommun ska kvinnors och mäns, flickors och pojkars *och personers med annan könsidentitet* vardagsliv främjas av en jämställd samhällsplanering.
- Statistik ska, om det är möjligt, redovisas könsuppdelad med en tredje kolumn för »annan könsidentitet«.

Under rubriken Barnperspektiv bör den inledande texten om kommunens identitet samt texten ovan om jämställdhet ge större avtryck.

Viljeinriktning

- *Barn ska* ges möjlighet till inflytande i den fysiska planeringen, genom att de ges möjlighet att delta i medborgardialoger.
- *Alla barn och ungdomar ska* ges rikliga tillfällen att lära känna kommunens natur, kultur och historia för att *grundlägga en vilja att värna kommunens viktiga värden.*
- *Inga barn eller ungdomar ska* behöva utsättas för mobbing eller andra trakasserier.

- *Barn och ungdomar ska ha tillgång till mötesplatser och fritidsaktiviteter i både tätorter och landsbygder.*

Texten under rubriken **Tillgänglighet** är mycket bra, och vi hoppas att de får sin konkreta innebörd.

Under rubriken **Tillgänglighet** anser vi att alla sju diskrimineringsgrunderna (kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder) ska vara med, inte bara tre av dem. Ny skrivning bör vara:

Ur ett kommunalt planeringsperspektiv är det centralt att offentliga platser och rum, områden för bostäder och verksamheter, naturmiljö och transportsystem mm, är och upplevs vara, tillgängliga för alla - oavsett *kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder eller olika sociala tillhörigheter*. Kommunen bör därför ta ansvar för att förutsättningar finns för likvärdiga villkor när det gäller människors möjligheter att ta del av samhällsservice, verksamheter, offentligt liv, aktiviteter, rekreation mm

I kapitlet **1.3 Hållbar utveckling i Ödeshögs kommun** ser vi gärna att viljeinriktningen kompletteras.

Viljeinriktning

- Ödeshögs kommun ska under 2019 påbörja ett arbete med att översätta de globala Agenda 2030 målen till ett lokalt sammanhang.
- Översiktsplanen ska utgå från miljömålet God bebyggd miljö, gör vi detta har vi stora möjligheter att uppnå en hållbar utveckling i Ödeshögs kommun.
- Ödeshögs kommun jobbar med klimatanpassning i den fysiska miljön via Översiktsplaner, Handlingsprogram för trygghet och säkerhet, VA och dagvattenpolicy samt VA-plan
- Ödeshögs kommun värnar den biologiska mångfalden och *arbetar enligt ett aktuellt Naturvårdsprogram. Naturvårdsprogrammet kommer att kompletteras och aktualiseras kontinuerligt.*
- *Den biologiska mångfaldens skydd förstärks dels genom att ekologiska odlingsformer gynnas, dels genom att kommunen tar aktiv del av natur- och vattenvårdsfrågor i kommunen och dess närhet.*
- Ödeshögs kommun jobbar med minskad klimatpåverkan genom *arbete utifrån en aktuell Klimat- och energiplan.*

Texten under rubriken **Hållbart byggande, Mångfald** bör kompletteras med en skrivning om ekonomisk status och socioekonomiska förutsättningar för att motverka segregation.

En långsiktigt socialt och ekonomiskt hållbar utveckling stöds av en blandning av boende, arbetsplatser, hustyper, upplåtelseformer, service, äldreboende med mera. Utformningen av ett område ska möjliggöra en mångsidig befolkningssammansättning med avseende på bland

annat ålder, hushållsstorlek, *etnicitet och ekonomisk status/socioekonomiska förutsättningar*. Mångfald av människor, bostadstyper och arkitektur skapar en variationsrikedom i livsmiljön som gör den mer attraktiv och intressant. Beroende på sin livssituation använder människor de offentliga miljöerna på olika sätt och under olika tider på dygnet. Olika hushållssammansättningar kan därför också bidra till att de offentliga rummen befolkas under större delar av dygnet

Under rubriken **Nationella miljömål** har några mål satts inom parentes då de inte anses ha någon direkt inverkan på översiktsplanen. Beträffande mål 7 »Ingen övergödning« anser vi dock att i en kommun med så stora arealer intensivt jordbruk är det målet synnerligen aktuellt att ta in i översiktsplanen. Intensivt/industriellt jordbruk bidrar i hög grad till övergödningen av våra vattendrag.

Under **2.5 Utveckling av byar och landsbygden** gläds vi åt att nischboenden nämns. Men vi skulle gärna se att det också där fanns tydligare ambition i viljeinriktningen.

- Kommunen är positiv till initiativ kring nischboenden *och ska aktivt medverka till uppförande av ekobyar och äldreboenden på landsbygden.*

Beträffande **2.6 Utveckling i strandnära läge (LIS)** ställer vi oss skeptiska till LIS-områden och anser att strandskyddet snarare behöver stärkas än försvagas.

Vi anser inte att strandnära lägen bidrar mer till en levande landsbygd än bebyggelse någon annanstans på landsbygden.

Säkert kan några tiotals personer attraheras att flytta till en strandnära tomt, men den typ av bebyggelse det där oftast blir fråga om är endast tillgänglig för tämligen kapitalstarka personer. Men området riskerar sedan att bli ockuperat och bidrar inte längre till de identitetsmarkörer för kommunen som framkommit under medborgardialogen.

Vad menas med att »Riktlinjer för utveckling av LIS-områden ska i möjligaste mån följas«? När ska riktlinjerna inte följas? I den följande texten står »Alla utpekade område ska följa riktlinjerna för utveckling av LIS-områden«.

Vi är däremot positiva till tanken på mindre och diskreta anläggningar för besöksnäring och friluftsliv i strandnära lägen.

Kapitlet **2.7 Turism och besöksnäring** innehåller välformulerade och goda föresatser. Vi vill inte ta bort någon av viljeinriktningarna. Däremot är det helt nödvändigt att vara mer konkret, genom att ange inte bara en vilja, utan också direkt nödvändiga åtgärder såsom:

- *Ett nav och centrum för kommunens turistinformation utvecklas och ges tillräckliga resurser i Hästholmens hamn.*
- *Turistinformation på Omberg utvecklas i samarbete med Sveaskog, Länsstyrelsen och Stocklycke vandrarhem.*
- *Någon form av turistinformation byggs vid Alvastra klosterruin.*
- *Byggnader och konstruktioner till »Tidernas landskap« vid Alvastrakorset tas bort och området snyggas till.*
- *Turistinformationen vid Rökstenen aktiveras.*
- *Ett program för framställning av informationsskyltar vid olika turistobjekt tas fram i samarbete med andra intressenter.*

Under rubriken **Naturturism** nämns endast fritidsfisket som exempel på naturturism på Vättern. Det övriga båtlivet nämns inte, trots att det är synnerligen viktigt för såväl den båtburna som den landburna turismen. Vi anser därför att ett tillägg är befogat.

... Fritidsfisket är stort i kommunen inte minst i Vättern. I Hästholmen finns en isfri hamn, ramp och rensanläggning för fritidsfiskare. *Fritidsbåtar och båtrelaterade hamnaktiviteter utgör en viktig del av turistupplevelsen, varför förutsättningar för ett aktivt båtliv behöver bevaras och utvecklas.*

I kapitlet **2.8 Kultur, sport och fritid** nämns åter vikten av att »flickor, pojkar, kvinnor och män, kan delta på lika villkor« och personer med annan könstillhörighet finns inte med. En annan skrivning är befogad:

Människor av olika kön eller könsidentitet kan ha olika erfarenheter och intressen när det gäller kultur, idrott och fritid. Dessa kan bero på stereotypa attityder och beteenden relaterade till kön eller könsidentitet. Ödeshögs kommun ska därför, i det vi har rådighet över, säkerställa att resursfördelningen och markanvändningen med tillhörande strategier gör att alla oberoende av kön eller könsidentitet kan delta på lika villkor och har lika tillgång till kultur-, fritids- och idrottsaktiviteter och anläggningar.

Att det finns god tillgång till platser för både spontan och organiserad idrott är betydelsefullt för folkhälsa och delaktighet. God tillgång till platser för föreningslivet skapar förutsättningar för ett livskraftigt civilsamhälle som möjliggör gemenskap och fungerar som ett extra skyddsnät för den enskilda kommuninvånaren.

Beträffande texten om **Friluftsliv** vill vi uppmärksamma att viljeinriktningen att »Utveckla mountainbike-leder och skylta cykelleder« är viktig om det har syftet att styra sådana aktiviteter till mycket begränsade områden och leder. Naturområden bör i allt väsentligt fredas från cykling.

Texten om **Kultur** är ett kort konstaterande att kultur är viktigt och saknar en direkt och konkret viljeinriktning. Vi vill gärna se en tydligare ambition för kulturlivet, t ex i form av följande:

Viljeinriktning

- Kommunen ska stödja och uppmuntra kulturella inslag och konstnärlig förnyelse, särskilt temporära utställningar och liknande.
- *Kommunen ska på olika sätt främja och medverka i utvecklingen av lokaler och platser för kulturverksamhet.*
- *Kommunen ska bidra till fortlevnaden och utvecklingen av kulturlivet i byar på landsbygden.*

Beträffande **2.11 Kommunal service och omsorg** under rubriken **Äldreomsorg** anser vi att det bör finnas en öppenhet för att tillskapa enklare äldreboenden i t ex Boet, Trehörna, Svanshals, Heda/Rök. Det finns äldre som faktiskt inte vill flyttas in till centralorten och det kan finnas äldre i centralorten som gärna skulle vilja bo sina sista år på landet.

Viljeinriktning

- Vid planering av behovet av platser på särskilt boende, sker en separering mellan reguljära särskilt boendeplatser och boendeplatser för personer med demenssjukdom. Detta gör att vi bör ha en beredskap för eventuellt ytterligare särskilt boendeplatser för demenssjuka utöver vad som kan tillskapas inom Solgårdsfastigheten efter 2025.
- Utveckla Solgården till äldrecentrum.
- Utreda om möjlighet finns att bygga ytterligare +65 lägenheter på Ringvägen i Ödeshögs tätort.
- Tillgänglighetsaspekter är alltid centrala för socialtjänstens målgrupper. Det kan handla om att man undanröjer för framkomlighet med rullatorer, elfordon och rullstolar eller att offentliga lokaler har hörslinga.
- *Utreda om enkla äldreboenden kan utvecklas på landsbygden.*
- Vid lokalisering av äldreomsorg och LSS boende ska räddningstjänstens insatstider för att rädda liv tas i beaktning.

Kapitel **3.10 Klimatförändringarnas påverkan på den bebyggda miljön** är ett viktigt kapitel och vi är mycket nöjda med att det finns med. I viljeinriktningen under rubriken **Värmeböljor, torka och högre temperaturer** skulle vi gärna se att parkeringsplatser också skuggades.

Viljeinriktning

- Begränsa direkt solexponering av känsliga byggnader bland annat genom att planera in mer vegetation och grönytor, för att på så sätt minska kylbehovet inomhus.
- Utforma vård- och äldreboendestäder, förskolor och skolor så att inomhustemperatur inte blir ohälsosamt hög i samband med värmeböljor.
- Kommunen ska beakta kommande behov av kylning av lokaler för samhällsviktig verksamhet vid ny- och ombyggnation

- Kommunen ska arbeta med skuggplanering av utomhusplatser där utsatta grupper vistas i stor utsträckning, så som lekplatser på förskolor och skolor samt uteplatser vid vårdrelaterade verksamheter
- *Öppna parkeringsplatser ska i så stor utsträckning som möjligt beskuggas av träd.*

I kapitlet **4.0 Genomförandeplan** och under **I översiktsplanen förslag till fortsatt arbeten** nämns bl a Naturvårdsprogrammet. Eftersom det har antagits med en rad kända brister och felaktigheter anser vi att den punkten bör kompletteras.

- Verka för att genomföra de strategier och åtgärder som återfinns i kommunens Naturvårdsprogram samt kontrollera och vid behov revidera och komplettera dess inventeringsdata och klassificeringar innan någon åtgärd planeras i ett område.

Slutligen vill vi rikta ett stort tack och ge en eloge till stadsbyggnadschef Rebecka Bäck med personal och andra medhjälpare för ett storartat arbete!

Feministiskt initiativ Ödeshög
genom

Michael Ernst